

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

чином, Женевські конвенції та їхні протоколи слугують важливим інструментом для обмеження воєнних страждань і збереження людяності навіть у найважчих умовах збройних конфліктів.

Джерела:

1. Офіційний сайт омбудсмана України
<https://www.ombudsman.gov.ua/uk/zhenevski-konvenciyi-pro-zahist-zhertv-vijni-1949-roku>
2. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (від 12 серпня 1949 року)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
3. Міжнародне гуманітарне право, Нільс Мельцер
 Координатор – Етьєн Кюстер (398 с.)
<https://www.asser.nl/media/795044/icrc-comprehensive-introduction-to-ihl-ukr.pdf>

Ключові слова: Женевські конвенції, Додаткові протоколи, міжнародне гуманітарне право, збройний конфлікт, захист прав людини.

Мицька Олександр Іванович

доцент кафедри формування та розвитку професійної компетентності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, Інституту професійного розвитку, Пенітенціарної академії України, кандидат юридичних наук

ГУМАННІСТЬ РЕЖИМУ УТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖРАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

За всю історію збройних конфліктів, які

перетворюються на війни законними учасниками яких були і залишаються військовополонені.

В різні історичні періоди змінювалось підходи щодо утримання та поводження з військовополоненими.

Участь бранців перших міжплемінних конфліктів була незavidною. Первісні люди не бачили ніякого сенсу щадити ворогів, і тим більше забезпечувати їм умови для виживання. Чоловіків, які зазвичай вижили в результаті сутички між племенами, добивали переможці.

В інші часові проміжки історії при здійсненні завойовницьких війн вже почалися зароджуватись перші ознаки гуманності утримання та поводження з військовополоненими. Так, військовополонених могли перетворити на рабів і примушувати виконувати всі забаганки завойовника. По історичним довідкам грецький і римський античні періоди суттєво різнилися. Древні греки мали більш гуманістичний підхід до ведення війни.

Втім, події минулого століття, серед яких дві світові війни, велика кількість локальних збройних конфліктів зумовили активізацію дослідження питань міжнародного гуманітарного права, зокрема правил утримання та поводження з військовополоненими[1, с. 52]. Міжнародне право містить низку документів щодо регулювання поводження з військовополоненими.

Якщо говорити про гуманність, щодо військовополонених то про це чітко вказують положення статті 13 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 року, а саме з військовополоненими необхідно завжди

поводитися гуманно. Будь-який незаконний акт чи бездіяльність з боку держави, що тримає в полоні, які спричиняють смерть або створюють серйозну загрозу здоров'ю військовополоненого, що перебуває під її охороною, забороняються та будуть розглядатись як серйозне порушення цієї Конвенції.[2]

Також слід зазначити, що на теперішній час є зайвим прирівнювати військовополонених Збройних сил України. Як визначає Постанова КМУ № 513 від 05.04.2022 року, яка прийнята на основі Женевської конвенції-жодному військовополоненому не наказують виконувати роботу, яка може бути принизливою для військовослужбовця Збройних Сил України.

Усім військовополоненим виплачується щомісячний аванс грошового забезпечення у розмірах, визначених статтею 60 Женевської конвенції для відповідних категорій, який конвертується в національну валюту України. Спеціальною угодою сторін конфлікту може бути визначено інший розмір авансу.

У разі коли суми авансу грошового забезпечення перевищують грошове забезпечення відповідних категорій військовослужбовців Збройних Сил України або з інших причин, до укладення спеціальної угоди сторін конфлікту про зміну таких сум військовополоненим продовжується зарахування цих коштів у кредит рахунків. Тимчасове обмеження сум, які виплачуються з авансів грошового забезпечення, повинне бути обґрунтованим та становити не менше ніж розмір авансу грошового забезпечення категорії I або

відповідної категорії військовослужбовців Збройних Сил України[3]

Слід зрозуміти, що всі учасники збройного конфлікту виконують злочинні накази керівництва і тому після потрапляння в полон залишаються військовослужбовцями та принаймні можуть розраховувати на таке ж грошове забезпечення яке було до потрапляння в полон, але на нашу думку, це нормативно-правове положення слід переглянути за принципом адекватності, щодо зниження грошового забезпечення військовополонених.

Інший аспект щодо утримання та поводження з військовополоненими стосується дотримання режимних вимог. Так, режим тримання військовополонених у таборах повинен забезпечити їх ізоляцію від місцевого населення та виключити можливість їх втечі.[3] В цьому випадку слід звернути увагу на скоєння втечі військовополонених. Підтримуючи думку А. Степанюка, який робить порівняльну характеристику військовополонених та засуджених, які ізольовані від суспільства. Вчений зазначає, що військовополонені за своїм статусом це особи які обмежені волі, а не позбавлені волі[4, с. 134]. У разі скоєння втечі засудженими які перебувають в ізоляції від суспільства за національним законодавством передбачена кримінальна відповідальність, а відносно військовополонених тільки дисциплінарна. На останок, слід зазначити, що в конфлікті рф та України, хоча військовополонені знаходиться під захистом та контролем держави яка тримає в полоні.

Джерела:

1. В.О. Іщенко Окремі міжнародні стандарти у сфері прав військовополонених Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених матер. міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. – 199 с.
2. Про поводження з військовополоненими: Конвенція від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text. (дата звернення 27.10. 2024)
3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету міністрів України від 05.04.2022 р. № 413 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>. (дата звернення 27.10.2024)
4. А. Ф. Степанюк Женевська конвенція про поводження з військовополоненими та порядок тримання військовополонених в Україні Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених матер. міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. – 199 с.

Ключові слова: військовополонені, гуманність, Женевська конвенція, грошове забезпечення, утримання.

ПИЛИПЕНКО В.П.

Ефективність Женевських конвенцій 1949 року про захист жертв війни через призму російської агресії в Україні483

ПАСЕЧНИК О.В., ЄРОФЕЄВА О.С.

Проблеми правового статусу військовополонених490

КОНОНЕЦЬ О.М., ПІНА Д.Р.

Захист прав людини відповідно до положень Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них 1977 року492

МИЦЬКА О.І.

Гуманність режиму утримання військовополонених через призму міжнародних стандартів500

ЛИСИК В.М.

Особливості механізму імплементації міжнародного гуманітарного права505

ГРУШКО М.В., ТИМОШЕНКО Д.В.

Виклики правозахисту прав на культурну спадщину: проблеми та перспективи512

МАРЧЕНКО Д.В.

Роль міжнародних договорів у забезпеченні захисту цивільного населення в умовах збройних конфліктів 519

ОМЕЛЬЧЕНКО І.І.

Актуальність принципу пропорційності в контексті захисту прав людини в умовах збройних конфліктів 525